

Република Србија
ВРХОВНИ СУД
Рев 28207/2023
26.06.2024. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни суд, у већу састављеном од судија: Звездане Лутовац, председника већа, Иване Рађеновић и Владиславе Милићевић, чланова већа, у парници тужиле АА из ..., чији је пуномоћник Бранислав Марјановић, адвокат из ..., против тужене ББ из ..., чији је пуномоћник Мила Јанковић, адвокат из ..., ради раскида уговора о доживотном издржавању, одлучујући о ревизији тужене изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду Гж 1240/20 од 26.11.2021. године, у седници одржаној 26.06.2024. године, донео је

ПРЕСУДУ

ОДБИЈА СЕ као неоснована ревизија тужене изјављена против пресуде Апелационог суда у Београду Гж 1240/20 од 26.11.2021. године.

Образложење

Пресудом Трећег основног суда у Београду П 5805/16 од 14.05.2019. године, ставом првим изреке, одбијен је приговор стварне ненадлежности овог суда који је истакла тужена. Ставом другим изреке, одбијен је као неоснован тужбени захтев којим је тужилца тражила да се раскине уговор о доживотном издржавању који је пред Првим основним судом у Београду оверен под бројем РЗ 4216/10 дана 18.02.2011. године, закључен између сада покојног ВВ, бившег из ... и тужилце као прималаца издржавања и тужене као даваоца издржавања. Ставом трећим изреке, обавезана је тужилца да туженој накнади трошкове парничног поступка у износу од 58.330,00 динара.

Пресудом Апелационог суда у Београду Гж 1240/20 од 26.11.2021. године, ставовима првим и другим изреке, преиначена је наведена првостепена пресуда у ставу другом изреке тако што је усвојен тужбени захтев и раскинут уговор о доживотном издржавању који је оверен пред Првим основним судом у Београду под бројем РЗ 4216/10 дана 18.02.2011. године, закључен између сада покојног ВВ, бившег из ... и тужилце као прималаца издржавања и тужене као даваоца издржавања, и у ставу трећем изреке тако што је обавезана тужена да тужилци накнади трошкове парничног поступка у износу од 84.150,00 динара са законском затезном каматом од дана извршности пресуде до исплате.

Ставом трећим изреке, одбијен је захтев тужене за накнаду трошкова другостепеног поступка.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену, тужена је благовремено изјавила ревизију због погрешне примене материјалног права.

Тужила је поднела одговор на ревизију тужене, без захтева за накнаду трошкова његовог састава.

Испитујући правилност побијане пресуде на основу члана 408. у вези члана 403. став 2. тачка 2. Закона о парничном поступку - ЗПП („Службени гласник РС“, бр. 72/11 ... 10/23), Врховни суд је оценио да ревизија тужене дозвољена, али да није основана.

У спроведеном поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју Врховни суд пази по службеној дужности.

Према утврђеном чињеничном стању, тужила и сада покојни ВВ су били у браку од 1962. године, који је престао његовом смрћу ...2016. године. Тужену су упознали у време када је била купац стана тужиљиног брата (који је био у иностранству) и били су у контакту са њом приликом преузимања закупнине. Њихови контакти су временом прерасли у однос међусобног поверења и зближавања, па су почели да се посећују и били су у сталном телефонском контакту. Тужила и њен супруг су због добрих пријатељских односа одлучили да предложе туженој закључење уговора о доживотном издржавању, што је тужена прихватила. Након што им је предочила да она нема финансијских могућности да им пружа новчану помоћ, а тужила и њен супруг су се изјаснили да тако нешто ни не очекују од ње, већ да им је потребна помоћ у кући и у вези са њиховим здравственим проблемима, пошто су код тужиљиног супруга 2010. године почели да се испољавају симптоми Алцхајмерове болести, одлучили су да заједно закључе уговор о доживотном издржавању. Предметни уговор је закључен 12.03.2010. године и оверен је пред Првим основним судом у Београду 18.02.2011. године под бројем РЗ 4216/10. У члану 1. уговора констатовано је да је једноособан стан број .. површине 52м² у поткровљу стамбене зграде у улици ... број .. у ... заједничка имовина прималаца издржавања и да ће после њихове смрти право својине на наведеном стану прећи на даваоца издржавања. Чланом 2. уговора, уговорне стране су предвиделе да су обавезе даваоца издржавања да се брине о примаоцима издржавања до краја живота на начин што ће им обезбедити храну, одећу, обућу, одговарајућу негу у болести и старости, сносити трошкове лечења и давања за свакодневне потребе, а посебно да ће примаоце издржавања после њихове смрти пристojно сахранити, издати подушја по месечним обичајима и подићи им надгробне споменике. Уговорено је да ће давалац издржавања право својине на предметном стану стећи у моменту смрти прималаца издржавања и да се по њиховој смрти може уписати као искључиви власник у земљишним и другим јавним књигама (члан 3.). У време закључења наведеног уговора, као ни у наредном периоду тужила и њен супруг нису имали озбиљнијих здравствених проблема. Били су покретни, изражавали су се од пензија које су примали и од уштеђевине, а од тужене нису тражили новац, све у складу са њиховим претходним договором. Тужена их је редовно обилазила и позивала телефоном, доносила им је намирнице које они затраже, по њиховом налогу је вршила плаћање рачуна новцем који су они давали, никада није одбила да дође и увек се одазивала њиховим позивима. Када се здравствено стање тужиљиног супруга погоршало услед Алцхајмерове болести и када је била потребна његова операција, тужена је преко својих контаката обезбедила да

сада пок. ВВ буде оперисан у Институту за кардиовакуларне болести „Дедиње“ у децембру, иако би по редовном току ствари на такву интервенцију чекао још неколико месеци. У међувремену, до операције, тужена је организовала све потребне прегледе тужиљиног супруга и водила га у сваку здравствену установу у којој је требао да буде прегледан. Када је ВВ постао непокретан, тужена је редовно мењала постељину и одржавала хигијену, али га није купала и пресвлачила, већ су за такве потребе по заједничком договору ангажовали колегу тужене. Тужена је одлазила код њих једном до два пута недељно и задржавала се по четири сата, за које време је одржавала хигијену у стану. Тужена је део свог годишњег одмора проводила у Београду, а део код мајке у ..., али је увек у свом одсуству остављала тужиљи и њеном супругу број телефона од своје другарице лаборанта у КБЦ „Бежанијска коса“ (која је била и сведок у уговору) како би могли да је позову у случају било какве потребе. Када су се повећали трошкови лечења пок. ВВ, тужена се ангажовала да тужиља и њен супруг остваре право на туђу негу и помоћ за коју су пре тога четири пута били одбијени. Када су се и код тужиље јавиле здравствене тегобе тужена је преко својих колега организовала да тужиља прекоредно обави све прегледе и анализе ради добијања адекватне терапије, без заказивања и чекања у редовима, тако да су тужиљу у периоду од априла 2014. године до јуна 2015. године прегледали лекари различитих специјалности. Тада би тужиљу до клинике, након што тужена закаже преглед, довозио сусед, а тужена је затим водила по лекарима. Специјалиста неуропсихијатрије је у налазу од 05.06.2015. године констатовао да се тужиља жали на појачану нервозу, да је преостљива и емоционално колебљива због здравственог стања супруга. Када се здравствено стање сада пок. ВВ погоршало била је неопходна још једна хоспитализација и он је тада уз ангажовање тужене смештен на одељење неурологије КБЦ „Земун“. Након његовог отпуштања из болнице, тужиља је изразила забринутост у погледу његове неге због чега јој је тужена предложила да се распитају за смештај у државној установи за геријатрију, што би она организовала. Тужена је смештај тужиљиног супруга у старачки дом споменула само као могућност ради тужиљиног психичког и физичког одмора. Тужена је долазила и након изласка тужиљиног супруга из болнице, а последњи пут је била код њих 20.10.2016. године када јој је тужиља саопштила да више не долази. Туженој је следећег дана 21.10.2016. године изненада преминула мајка, о чему је обавестила тужиљу и оставила јој је број телефона колегинице коју су примаоци издржавања по препоруци тужене и раније ангажовали ради помоћи. Због мајчине смрти тужена је провела седам дана у ... и за то време се телефон чула са тужиљом, све до 28.10.2016. године када су последњи пут разговарале. Том приликом тужиља је позвала тужену и вређала ју је јер је из катастра непокретности добила обавештење да је тужена извршила забележбу постојања уговора о доживотном издржавању. Тужиља није обавестила тужену да је њен супруг преминуо и да је сахрањен, већ је она то сазнала на други начин, тако да је сахрана пок. ВВ била једина уговорна обавеза коју тужена није испунила према њему, док после тога није наставила са пружањем уговорених обавеза издржавања у односу на тужиљу која то више није желела.

Полазећи од утврђеног чињеничног стања, првостепени суд је одбио тужбени захтев за раскид спорног уговора о доживотном издржавању сматрајући да нису испуњени услови за његов раскид према члану 201. став 1. Закона о наслеђивању јер не постоје трајно поремећени односи уговарача на начин и до мере неподношљивости која се захтева

за раскид уговора, а ни према члану 124. Закона о облигационим односима јер нема неиспуњења преузетих обавеза од стране тужене као даваоца издржавања. Према становишту тог суда, тужена је у потпуности испуњавала своје уговорне обавезе према примаоцима издржавања све до момента када је у томе почела да је спречава тужила која јој је без оправданог разлога забранила да долази, на који начин ју је онемогућила у даљем извршавању обавеза. Једина уговорена обавеза коју тужена није извршила је била организовање сахране пок. ВВ из разлога што о његовој смрти није била обавештена од стране тужиле. У погледу поремећених односа као услова за раскид уговора, овај суд је закључио да односи уговарача нису поремећени до мере неподношљивости, већ да тужила без конкретних, озбиљних и оправданих разлога не жели да прима издржавање и да остане при уговору. Становиште овог суда је да се не може принудно одржати на снази уговор о доживотном издржавању и натерати прималац издржавања на наставак примања испуњења обавеза од стране даваоца издржавања, али је оценио да због тужилиног неоправданог неприхватања примања издржавања тужена не треба да сноси последице у смислу раскида уговора, јер то није скривила.

Другостепени суд није прихватио становишта првостепеног суда, већ је преиначио првостепену пресуду и одбио тужбени захтев сматрајући погрешним закључак првостепеног суда да нема трајно поремећених односа уговарача. Према становишту овог суда, односи уговарача не морају да буду поремећени до мере неподношљивости да би предметни уговор о доживотном издржавању био раскинут без обзира на то што није уговорена заједница живота уговарача. Како су се тужила и тужена последњи пут виделе 20.10.2016. године, а од 28.10.2016. године је престала њихова даља комуникација, овај суд налази да су испуњени услови прописани чланом 201. став 1. Законом о наслеђивању за раскид уговора о доживотном издржавању због поремећених односа уговарача, без обзира ко је крив за такве односа и на чију иницијативу су односи уговарача прекинути, а имајући у виду правну природу и специфичности ове врсте уговора који се закључује с обзиром на лична својства и међусобно поверење уговарача.

По оцени Врховног суда, становиште другостепеног суда засновано је на правилној примени материјалног права.

Одредбом члана 194. став 1. Закона о наслеђивању („Службени гласник РС“ бр. 46/95 и 6/2015) прописано је да се уговором о доживотном издржавању обавезује прималац издржавања да се после његове смрти на даваоца издржавања пренесе својина тачно одређених ствари или каква друга права, а давалац издржавања се обавезује да га, као накнаду за то, издржава и да се брине о њему до краја његовог живота и да га после смрти сахрани. Према одредби става 3. истог члана, ако шта друго није уговорено, обавеза издржавања нарочито обухвата обезбеђивање становања, хране, одеће и обуће, одговарајућу негу у болести и старости, трошкове лечења и давања за свакодневне уобичајене потребе. Одредбама члана 201. истог закона прописана су посебна правила за раскид ове врсте уговора због поремећених односа уговорника па је тако одредбом става 1. прописано да ако се међусобни односи уговорника из било ког узрока толико поремете да постану неподношљиви, свако од њих може захтевати да суд раскине уговор.

Одредбом члана 124. Закона о облигационим односима (ЗОО) прописано је да у двостраним уговорима, кад једна страна не испуни своју обавезу, друга страна може, ако није што друго одређено, захтевати испуњење обавеза или под условима предвиђеним у

наредним члановима раскинути уговор простом изјавом, ако раскид уговора не наступа по самом закону, а у сваком случају има право на накнаду штете.

Дакле, уговор о доживотном издржавању је уговор који се закључује с`обзиром на личност уговорника што је посебно изражено у случају када обавеза даваоца издржавања не подразумева само новчано давање већ и лично ангажовање (бригу) о примаоцу издржавања, а што је била обавеза тужене и по предметном уговору (обезбеђивање хране тужили и њеном покојном супругу, одговарајућа нега у болести и старости, одржавање уредне личне хигијене и уредног животног простора и друго). За такав уговор је знатно више него за уговоре друге врсте пресудно да постоји поверење уговорних страна једне према другој, а посебно поверење у другу страну оне која је слабија и рањивија (прималац издржавања) због смањених животних способности сваке врсте и нарушеног здравља у позном животном добу, пресудно је да је слабија уговорна страна уверена да друга страна води рачуна о њеној добробити, да је не схвата као просту обавезу и посао, већ да је посматра као биће у невољи коме су пажња и старање неопходни и да буде сигурна да ће јој се друга страна наћи онда кад јој је то потребно, како је то правилно закључио и образложио другостепени суд у побијаној одлуци.

У конкретном случају, сада покојни ВВ и тужилца су као супружници закључили са туженом уговор о доживотном издржавању са садржином сходно члану 194. Закона о наслеђивању. Тужена је у целости извршавала своје уговорне обавезе све до 20.10.2016. године када је тужилца, као преостали прималац издржавања након смрти супруга, одлучила да не жели више да је тужена издржава и да не жели уопште да буде у било каквом контакту са њом, који је прекинут у потпуности 28.10.2016. године. Без обзира на разлоге овакве промене у понашању тужилце као даваоца издржавања према туженој као даваоцу издржавања, правилно је другостепени суд закључио да су се њихови међусобни односи пореметили тако да су постали неподношљиви за тужилцу, због чега је тужена и престала да извршава уговор. У таквој ситуацији прекинутих контаката уговарача (који ни накнадно нису успостављени) потпуно је ирелевантно шта је узрок поремећаја односа и на чијој страни је кривица за то, јер то нису законом прописани услови који се цене приликом одлучивања о раскиду уговора о доживотном издржавању. Из тог разлога, Врховни суд није посебно ценио наводе ревидента да је тужилца емоционално колебљива особа која је из самовоље, односно потпуно безразложно онемогућила тужену у извршавању уговорних обавеза после шест година трајања њиховог уговорног односа. Начело савесности и поштења из члана 12. ЗОО на који се позива ревидент важи и за понашање уговорних страна у заснивању и остваривању права и обавеза из уговора о доживотном издржавању, али се по оцени овог суда мора имати у виду да овај уговор има специфичну наследно-правну природу по којем се разликује од других уговора облигационог права, због чега је и регулисан Законом о наслеђивању који прописује посебна правила за његов раскид због поремећених односа уговорника, у којој ситуацији није битан узрок поремећаја односа већ то да је тај однос постао неподношљив било за једну или обе уговорене стране. По оцени Врховног суда, правилан је чињенично-правни закључак другостепеног суда да су, без обзира на озбиљну намеру и вољу тужене да настави да пружа уговорено издржавање тужили, испуњени услови за његов раскид јер је за тужилцу овај уговорни однос са туженом постао неподношљив до те мере да је изгубио неопходан квалитет односа међусобног поверења и поштовања.

Из наведених разлога, ревизијски наводи о погрешној примени материјалног права су неосновани, па је Врховни суд на основу члана 414. став 1. ЗПП одлучио као у изреци.

**Председник већа-судија,
Звездана Лутовац, с.р.**

**За тачност отправака
Заменик управитеља писарнице
Миланка Ранковић**